

Leczenie bólów nowotworowych – zalecenia ESMO 2011

dr n. med. Jerzy Jarosz
Zakład Anestezjologii i Intensywnej Terapii, Centrum
Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie
w Warszawie

Opracowano na podstawie: Management of cancer pain: ESMO Clinical Practice Guidelines. Ripamont CI, Bandieri E, Roila F. Annals of Oncology 2011; 22(Supplement 6) vi69-vi77.

Chorzy na nowotwory odczuwają bóle na każdym etapie choroby. Według danych epidemiologicznych blisko połowa chorych w skali światowej mimo wysokiej skuteczności opioidów nie uzyskuje takiego leczenia. Artykuł jest coroczną aktualizacją zaleceń dotyczących leczenia bólów nowotworowych European Society for Medical Oncology (ESMO).

Streszczenie

Kontekst kliniczny. Bóle doświadczane przez chorych na nowotwory złośliwe stanowią istotny problem medyczny i społeczny zarówno z uwagi na aspekt jakościowy, jak i ilościowy. Prawidłowo prowadzona farmakoterapia jest skuteczna u 70-90% chorych. European Society for Medical Oncology (ESMO) corocznie wydaje swoje rekomendacje, które mają podsumować obecny stan wiedzy oraz przekazać praktyczne wskazówki pomocne w leczeniu.

Cel. Aktualizacja rekomendacji ESMO dotyczących leczenia bólu u chorych na nowotwory.

Metody. Rekomendacje opracowano na podstawie przeglądu piśmiennictwa i oceny siły dowodów.

Rekomendacje:

1. Ocena bólu i jego leczenie są bardzo ważne na każdym etapie leczenia onkologicznego. Natężenie bólu i skuteczność leczenia powinny być monitorowane. Do tego celu należy używać skal: analogowej, numerycznej, słownej. U chorych, którzy nie są w stanie wyrazić swojej opinii, trzeba obserwować zachowania świadczące o odczuwanym bólu. Należy oceniać także inne elementy składające się na cierpienie.
2. Pacjenci powinni być informowani o możliwości leczenia bólu i zachęceni do czynnego udziału w terapii. W leczeniu bólu przewlekłego zaleca się regularne podawanie leków. Zaleca się doustne podawanie leków jako drogę pierwszego wyboru. W zwalczaniu bólów przebijających (tj. napadów ostrego bólu nakładających się na ból przewlekły) należy stosować dawki ratunkowe leków, które podaje się w razie wystąpienia bólu. W leczeniu bólu podstawowego należy stosować analgetyki zgodnie z tzw. drabiną analgetyczną WHO (World Health Organization) odpowiednio do natężenia bólu. W leczeniu bólów umiarkowanych skuteczny jest paracetamol i niesteroidowe leki przeciwzapalne. Leki te mogą być stosowane także w bólach o większym nasileniu. W przypadku słabych i umiarkowanych bólów skuteczne są takie leki, jak kodeina, tramadol, dihydrokodeina; często w kombinacji z lekami nieopiodowymi.
3. Opioidem pierwszego wyboru w leczeniu bólów umiarkowanych i silnych jest morfina podawana doustnie. Dawki opioidów należy dobierać indywidualnie. W ustalaniu dawki dobowej należy brać pod uwagę także ilość dawek ratunkowych.
4. Wszyscy chorzy z bólami kostnymi trudnymi do opanowania farmakologicznie powinni być oceniani pod kątem możliwości radioterapii. Stosowanie bisfosfonianów powinno być brane pod uwagę jako jeden z elementów leczenia bólów kostnych.
5. W bólach neuropatycznych należy stosować trójpierścieniowe leki przeciwdepresyjne lub leki przeciwdrgawkowe.

Komentarz

Nowością tegorocznych rekomendacji jest przede wszystkim podkreślenie wagi problemu, jakim są bóle nowotworowe i to, że lekarze zaniedbują potrzeby chorych. Zwrócono uwagę na fakt, że z powodu bólu cierpią nie tylko chorzy w zaawansowanych stadiach choroby nowotworowej, ale także inni pacjenci, którzy są w trakcie aktywnego leczenia przeciwnowotworowego, a nawet ci, którzy są już po wyleczeniu z nowotworu. Trudno wytłumaczyć, dlaczego leczenie przeciwbólowe jest niedostateczne. Wszak zasady zwalczania bólów nowotworowych zostały opracowane ponad 30 lat temu i nie powinny być obce żadnemu onkologowi.

Obecne rekomendacje odwołują się bezpośrednio do zasad drabiny analgetycznej World Health Organization z 1986 r. Utrzymano podział leków na trzy stopnie, choć podkreślono istniejące kontrowersje (np. zasadność drugiego stopnia). Ponadto, w codziennej praktyce powinny być przydatne wskazówki dotyczące oceny bólu i przedstawienie skal jego pomiaru. Zwrócono również uwagę na stosowanie opioidów u chorych z niewydolnością nerek, konieczność kojarzenia metod w leczeniu bólów kostnych, postępowanie w przypadkach bólów opornych na leczenie i bólów neuropatycznych.

Ważne jest pokazanie stopnia wiarygodności poszczególnych rekomendacji (poziom dowodów I-V i stopnia rekomendacji A-D). Tekst jest zwarty, stosunkowo wyczerpujący i na pewno przydatny w codziennej praktyce. Warto zwrócić uwagę, że zespół przygotowujący rekomendacje poszerzył się o specjalistów medycyny paliatywnej. W mojej ocenie poprawiło to istotnie jakość zaleceń.

Przedruk z „Nowości w medycynie – ból”. 15.09.2011(30). Więcej nowości na stronie www.nowosciwmedycynie.pl